

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף פב

(בעמ' הקודם)

גמרא: וניפלוג נמי ר"א בהא: מדוע ר"א לא חולק גם במשנתנו, כלומר שר"א יחולק ויסבור שמותר לזרוק את הדמים המעורבים, ונראה את הדמים של פנים כאילו הם מים (כמו שהוא סובר במשנה הקודמת).

היכי ליעביד, ניתיב בחוץ והדר ניתיב לפניו? כשם שמצוה להקדים עליונים לתחתונים כך מצוה להקדים פנים לחוץ! כלומר איך הוא יתן את הדם? אי אפשר לומר שיתן על בחוץ (= על המזבח החיצון) ואח"כ בפנים (= על המזבח הפנימי), שהרי כשם שיש מצווה להקדים את דם חטאת (הניתן למעלה) לדם עולה (הניתן למטה) כך יש מצווה להקדים את הדמים הפנימיים לחיצוניים, לפי שפנים חשוב יותר מחוץ.

וניתיב לפניו והדר ניתיב לחוץ: אלא הוא יתן קודם את הדמים הפנימיים ואח"כ את החיצוניים, שהרי לדעת ר"א כל הדמים הנכנסים להיכל כשרים (חוץ מחטאת ואשם), וא"כ קשה מדוע ר"א לא חולק ואומר שיתן בפנים ואח"כ בחוץ.

תירוץ: כיון דאיכא חטאת ואשם דכי נכנס דמן פסולין, לא פסיקא ליה: כיון שבמקרה שהתערב דם חטאת ואשם בדמים הפנימיים אי אפשר לתת את דם בפנים, שהרי החטאת והאשם נפסלים בכך, לכן לא יכל ר"א לומר במשנה באופן גורף שיתן בפנים ואח"כ בחוץ, אמנם באמת בשאר קרבנות שהתערבו סובר ר"א שיתן בפנים ואח"כ בחוץ.

*

למדנו במשנה - שהיה ר"ע אומר כל דמים שנכנסו לכפר בהיכל פסולין וחכמים אומרים חטאת בלבד:

אמר רב יהודה אמר שמואל משל למה הדבר דומה: כלומר הגמ' מבארת את דברי רבי עקיבא במשל ונמשל.

המשל:

לתלמיד שמזוג לרבו בחמין, ואמר לו מזוג לי, אמר לו במה? אמר לו לא בחמין אנו עסוקין?! עכשיו בין בחמין בין בצונן! משל לתלמיד שהיה מוזג יין במים חמים לרבו, ואמר לו רבו - 'מזוג לי'! שאל אותו התלמיד - 'במה? בחמים או בצוננים?' ענה לו רבו - 'וכי לא במים חמים ענו עסוקים כעת? (= שאתה כבר עוסק כעת למזוג לי יין במים חמים), וכיון שאני אומר לך 'מזוג לי' בהכרח שכונתי גם לחמים וגם לצונן!', כלומר שהעוסק בדבר מסויים אין דרך להזכיר לו שוב לעשות זאת (= כשהוא עוסק כעת למזוג במים חמים לא מזכירים לו שוב למזוג במים חמים), ואם מזכיר לו שוב בהכרח שכונתו להוסיף לו משהו אחר עם הדבר שעוסק בו.

הנמשל:

הכא נמי מכדי בחטאת עסקינן ואתי, חטאת דכתב רחמנא למה לי, אלא לאו חטאת קאמינא לה אלא כל קדשים: גם כאן, הרי כל הפרשה עוסקת בקרבן חטאת, כפי שנאמר בתחילת הפרשה "זאת תורת החטאת", וא"כ מדוע נכתב אח"כ (לגבי דם הנכנס לפנים) **"וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יִבָּא מִדְּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֵאָכֵל בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף"**? והרי אנו כבר עוסקים בחטאת והפסוק היה צריך לומר "ואם יבא מדמה" וכו' (ללא המילה "חטאת"), אלא בהכרח כוונת הפסוק להוסיף גם את שאר קדשים, כלומר לא רק חטאת שהובא מדמה פנימה פסולה אלא גם שאר קדשים שהובא מדמם פנימה פסולים.

קושיא: מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע, מכדי איתרבו כל קדשים לגבי חטאת לענין מריקה ושטיפה, חטאת דכתב רחמנא למה לי, ש"מ חטאת אין מידי אחרינא לא: והרי מהפסוק הזה ומהפסוק שלפניו (= **"כָּל זָכָר בְּכֹהֲנִים יֵאָכֵל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קְדָשִׁים הוּא"**). **"וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יִבָּא מִדְּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֵאָכֵל בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף"** אנו לומדים שכלי מתכות שבישלו בהם קדשים טעונים מריקה ושטיפה, ואם כדברך שגם שאר קדשים שהובא מדמם פנימה פסולים, מדוע התורה כתבה "חטאת", שתכתוב רק "ואשר יבא מדמה..." (= שהרי אנו עוסקים בכל הקדשים), אלא בהכרח כוונת הפסוק לחטאת דווקא ולא לכל הקדשים!

והא לא דמיא: וגם המשל שאמרת לא נכון, אלא כך הוא המשל: לתלמיד שמזג יין לרבו בין בחמים ובין בצונן, ואמר לו רבו אל תמזוג לי אלא חמים, שברור שכוונתו רק לחמים.

אלא טעמא דרבי עקיבא מחטאת וכל חטאת וכו': מהפסוק **"וְכָל חַטָּאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה אֶל אֱהֹל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֹאכַל בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף"**, וכפי שלמדנו בכרייתא שמכך שנאמר "חטאת" אנו יודעים שדם חטאת שנכנס לפניו נפסל, ומכך שנאמר "כל חטאת" אנו לומדים שגם דם קדשי קדשים שנכנס לפניו נפסל, ומכך שנאמר "וכל חטאת" אנו לומדים שגם דם קדשים קלים שנכנס לפניו נפסל. ומכאן לומד ר"ע שדמים של כל הקרבנות שנכנסו לפניו פסולים.

אמר לו רבי יוסי הגלילי: אפילו אתה מרבה את כל הקרבנות כל היום כולו איני שומע לך! אלא כך יש לך לדרוש: מכך שנאמר "חטאת" אנו לומדים זאת בחטאת יחיד שבה מדבר הכתוב, מכך שנאמר "כל חטאת" אנו לומדים גם בחטאת ציבור, ומכך שנאמר "וכל חטאת" אנו לומדים גם בחטאת שהיא נקבה.

קושיא: כלפי לייא!? כיצד יתכן לומר שהפסוק מדבר בחטאת שהיא זכר ומ"וכל חטאת" אתה מרבה גם חטאת שהיא נקיבה, והרי סתם חטאת יחיד היא נקבה!?

תירוץ: אלא הכי קאמר: אלא כך אמר רבי יוסי הגלילי: אין לי אלא חטאת נקיבה, חטאת זכר של נשיא שחטא, מנין שגם הוא נפסל כשמכניסים את דמו לפניו? תלמוד לומר "וכל חטאת".

קושיא: וסבר רבי יוסי הגלילי האי קראי להכי הוא דאתא? וכי רבי יוסי הגלילי סובר שהפסוק הזה מדבר על חטאת חיצונה שנכנס דמה לפניו שהיא פסולה?

והתניא: והרי למדנו בכרייתא - רבי יוסי הגלילי אומר: כל העניין הזה של **"וְכָל חַטָּאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה אֶל אֱהֹל מוֹעֵד..."** אינו מדבר בקדשים שצריך לתת את דמם בחוץ והכניסו אותם לפניו, אלא הוא מדבר בפרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שצריך להביא את דמם פנימה, ואירע בהם פסול ואי אפשר להקריבם, ואמרה התורה שכיון שהם נפסלו צריך לשורפם בעזרה במקום הנקרא 'בית הבירה', ולא לשורפם מחוץ לשלש מחנות כדין פרים ושעירים הנשרפים הכשרים ששורפים את בשרם.

וכך כוונת הפסוק: "וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר" (= כלומר פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שצריך להכניס את דמם לפנים), ואירע בה פסול, "בַּקֹּדֶשׁ תִּשְׂרְף", כלומר שצריך לשרוף את פסוליהן של פרים ושעירים הנשרפים "בקודש" דהיינו בבית הבירה בעזרה ולא מחוץ לשלוש מחנות. ומה שנאמר באותו פסוק "לא תֹאכְלוּ", משמעותו לאסור את אכילתם של בשר הפרים והשעירים הנשרפים, והאוכלן עובר בלא תעשה.

אמרו לו חכמים רבי יוסי הגלילי: לדברך שהפסוק לא מדבר על חטאת חיצונה שנכנס דמה לפנים, א"כ חטאת חיצונה שנכנס דמה לפנים מנין שהיא נפסלת?

אמר להם: נאמר בשעיר החטאת החיצונה ששרפו בני אהרן ביום השמיני למילואים, ששאל אותם משה מדוע היא נשרפה? "הֲנֵן לֹא הוֹבֵא אֶת דָּמָהּ אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה", ומכאן מוכח שאם כן הובא דמה פנימה טוב עשו ששרפוה! לפי שהיא חטאת חיצונה שהובא דמה פנימה.

עד כאן הברייתא.

ומכאן קשה, שמוכח מהברייתא הנ"ל שרבי יוסי הגלילי לומד פסול של חטאת חיצונה שהובא דמה לפנים ממה שאמר משה לבני אהרן, ולא מהפסוק "וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד".

תירוץ: לדבריו **דרכי עקיבא קאמר:** כלומר רבי יוסי הגלילי אמר לר"ע שאפילו אם הייתי מפרש את הפסוק כמוך שהפסוק מדבר על חטאת חיצונה שהוכנס דמה לפנים, לא הייתי מרבה את שאר הקרבנות אלא חטאת בלבד, אבל אני בעצמי סובר שהפסוק הזה בכלל לא מדבר על דם שנכנס לפנים, אלא על דין שריפת פרים ושעירים הנשרפים שנפסלו.

משנה: חטאת שקבל דמה בשני כוסות: חטאת חיצונה (הניתנת על המזבח החיצון) שקיבל דמה בשני מזרקים, ואחד מהם יצא חוץ לעזרה. המזרק שנשאר בעזרה ולא יצא, כשר ומזים ממנו את הדם.

נכנס אחד מהם לפנים: ואם נכנס אחד מהמזרקים לתוך ההיכל, לדעת ר' יוסי הגלילי אמנם הדם שנכנס פסול (כי חטאת שנכנס דמה לפנים פסולה), אבל הדם

שנשאר במזרק שבעזרה כשר. לדעת חכמים פסול. משום שחטאת שנכנס דמה לפנים פסולה.

א"ר יוסי הגלילי: רבי יוסי הגלילי מבאר את שיטתו. אם במקרה שהוציא מזרק אחד מחוץ לעזרה, הדם כשר (זהו המקרה הראשון שבמשנה), למרות שאם היה חושב בשעת השחיטה להוציא את הדם מחוץ לעזרה הקרבן היה נפסל. אם כן במקרה שלנו שהכניס את הדם להיכל, שאם היה חושב על כך בשעת השחיטה הקרבן לא היה נפסל, קל וחומר שהדם שנשאר בעזרה כשר ואין לו דין פסול כמו הדם שנכנס.

דין נוסף:

נכנס לכפר: אם הכניס את הדם של חטאת החיצונה להיכל על מנת 'לכפר' כלומר להזות מדמה בהיכל, ולבסוף לא היזה. נחלקו הדעות האם הדם כבר פסול, או כשר (כי כדי לפסול אותו צריך להזות ממנו בפועל בפנים).

דין נוסף:

כל הדמים פסולין שנתנו ע"ג המזבח: כגון דם של חטאת חיצונה שיצא מחוץ לעזרה או שנכנס לפנים להיכל, והיזו אותו על המזבח. הציץ של הכהן גדול לא מרצה על הפסול הזה והקרבן לא כיפר. כי הציץ מרצה רק על פסול טומאה, דהיינו דם טמא שזרקו אותו על המזבח, שהקרבן כיפר.

גמרא: תניא א"ר יוסי הגלילי וכו': כפי שביארנו במשנה.

אמרו לו - הרי הוא אומר "אשר יובא מדמה" אפילו מקצת דמה: נאמר בפסול של דם חטאת שנכנס להיכל "וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אוהל מועד לכפר בקודש, לא תאכל באש תשרף". מהלשון "מדמה" משמע שגם אם נכנס מקצת מהדם, כל החטאת פסולה. ולכן אם נכנס מזרק אחד להיכל, גם המזרק שנשאר בעזרה פסול.

אמר להם - ק"ו ליוצא מעתה וכו': אם כן לדבריכם, צריך לעשות קל וחומר הפוך. לפסול את כל הדם במקרה שכוס אחד יצאה מחוץ לעזרה, שהכוס הנשארת בעזרה תיפסל (והרי הדין אינו כן). כי אם בהכנסת כוס להיכל ששם מחשבה בשחיטה להכניס להיכל אינה פוסלת את הדם, בכל אופן הכנסת כוס אחד פוסלת

את הדם שבעזרה. קל וחומר כשיצא כוס אחד מהעזרה, ששם מחשבה להוציא את הכוס מהעזרה פוסלת את הקרבן, אם כן הוצאת הכוס תפסול גם את הכוס שנשארה בעזרה.

אמרו לו - הרי הוא אומר "אשר יובא" הנכנס פוסל ואין היוצא פוסל: הפסוק מלמד שדוקא דם שנכנס להיכל פוסל את כל הדם, ולא דם שיצא מהעזרה.

קושיא לחכמים: ותהא מחשבה בפנים פוסלת מקל וחומר וכו': לשיטת חכמים שהכנסת דם להיכל פוסלת את הדם שבעזרה, מדוע אם שחט את החטאת במחשבה להכניס את הדם להיכל, הדם שבעזרה כשר? הרי הקרבן צריך להיות פסול מקל וחומר.

כי אם במקרה של דם שיצא חוץ לעזרה שהוא לא פוסל את הדם שבעזרה, בכל אופן אם חשב מחשבה בשעת השחיטה להוציא את הדם מחוץ לעזרה היא פוסלת את הקרבן. כל שכן שבמקרה של דם שנכנס להיכל שהוא פוסל את הדם שבעזרה, שמחשבה בשעת החיטה להכניס את הדם להיכל תפסול את הדם שבעזרה!

תירוץ: הרי הוא אומר "ביום השלישי" מקום שיהא משולש בדם בבשר באימורים: הפסול של 'חוץ למקומו', הוא רק באופן שהוא 'משולש' בזריקה הקטרה ואכילה. דהיינו מקום שראוי לזריקת הדם להקטרת האימורין ולאכילת הבשר, בזמן שהיה מותר להקטיר בכמות (לפני שנכנה בית המקדש). שגזירת הכתוב היא שלאחר איסור הבמות, אם חשב על מקום כזה, הקרבן נפסל. המקום הזה הוא מחוץ לעזרה, כי ההיכל אינו ראוי לאכילת הבשר או להקטרת האימורין. ולכן מחשבה להכניס את הדם להיכל אינה פוסלת אותו.

קושיא: ולא תהא מחשבה פוסלת בחוץ מקל וחומר: אם כן, מחשבת חוץ למקומו בשחיטה להוציא דם מחוץ לעזרה, לא תפסול את הדם שבעזרה מקל וחומר. כי אם במקרה שמכניס את הדם להיכל, שהדם שבעזרה נפסל, בכל אופן אם שחט במחשבה להכניס לפניו, הדם לא נפסל. כל שכן שבמקרה שהוציא את הדם מהעזרה, שלא נפסל הדם שבעזרה, שמחשבה בשחיטה להוציא את הדם מהעזרה לא תפסול את הדם שבעזרה!

תירוץ: ת"ל "שלישי" חוץ לזמנו, "פיגול" חוץ למקומו: יש פסוק מיוחד שמלמד על כך. נאמר "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי .. פיגול יהיה". מהמילה "שלישי" לומדים על מחשבת חוץ לזמנו בשחיטה (היום השלישי הוא כבר מחוץ לזמן הקרבן). ומהמילה "פיגול" המיותרת לומדים על מחשבת "חוץ למקומו". ונאמר בפסוק אחר "ואם האכל יאכל ביום השלישי פיגול הוא" ללמד שמחשבת חוץ למקומו פוסלת רק בדבר משולש דהיינו חוץ לעזרה כנ"ל.

הגמרא מביאה ברייתא בענין בשר שנכנס להיכל:

בשר [היוצא לחוץ פסול] הנכנס לפניו כשר: בשר חטאת שיצא מחוץ לעזרה פסול, אבל בשר שנכנס להיכל כשר.

שיהא בדיון: הברייתא מבארת שהיה מקום לפסול אותו בקל וחומר. אם במקרה של יציאה מחוץ לעזרה, שדם שיצא מחוץ לעזרה לא פוסל את הדם שבעזרה, ובכל אופן בשר שיצא מחוץ לעזרה פסול. כל שכן שבמקרה של כניסה להיכל, שדם שנכנס להיכל פוסל את הדם שבעזרה, שגם בשר הנכנס להיכל יהיה פסול! **הרי הוא אומר מדמה דמה ולא כשר:** מתרצת הברייתא. על כך מלמד הפסוק בחטאת שנכנס דמה להיכל "מדמה" למעט שדוקא דם שנכנס פסול ולא בשר.

ק"ו מעתה: מקשה הברייתא. אם כן נלמד מקל וחומר שגם בשר שיצא מחוץ לעזרה כשר! כי אם במקרה שפסל דם שנכנס להיכל את הדם שבעזרה, בכל אופן בשר שנכנס להיכל כשר. כל שכן שבמקרה שלא פסל דם שיצא מחוץ לעזרה את הדם שבעזרה, שבשר שיצא מחוץ לעזרה יהיה כשר.

הרי הוא אומר "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו" כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר: מתרצת הברייתא. לומדים מהפסוק, שבשר שיצא מחוץ למחיצות שלו הדומה לבשר שנמצא בשדה שאין לו מחיצות, נעשה פסול מאכילה כמו טריפה.

*

תנו רבנן פנימה: בשעיר החטאת שנשרף במדבר, שאל משה רבינו מדוע הוא נשרף ולא נאכל? "הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה". דהיינו שאם הדם כן היה נכנס "פנימה" הוא היה פסול. "פנימה" היינו לקודש הקודשים. ומניין שאם נכנס להיכל גם נפסל? על כך מלמד "הקודש". עד כאן הברייתא.

קושיא: ויאמר קודש ואל יאמר פנימה: ונדע מקל וחומר. כי אם נכנס להיכל פסול, קל וחומר שכשנכנס לקודש הקודשים פסול. תירוץ: **אמר רבא בא זה ולימד על זה**: אנו חייבים שני לימודים, כדי שאחד מהם ילמד על קודש ואז ממילא השני ילמד על ההיכל. כי אם היה רק לימוד אחד, היינו לומדים ממנו רק על קודש החמור בלבד. וכמו שמצאנו בדומה לכך בענין תושב ושכיר כדלהלן.

דתניא תושב וכו': נאמר לגבי תרומה "וְכָל זֶר לֹא יֵאכַל קֹדֶשׁ, **תושב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא יֵאכַל קֹדֶשׁ**". "תושב" = זה עבד עברי הקנוי לאדונו הכהן קנין עולם, דהיינו עבד נרצע שיוצא רק ביובל. והפסוק מלמדנו שלמרות שהוא קנוי לאדונו לעולם (= עד היובל), אינו אוכל בתרומה. לפי שאין גופו קנוי לאדונו כעבד כנעני שגופו קנוי לאדון. "שכיר" = זה עבד עברי הקנוי לכהן לשש שנים, ולאחר שש שנים יוצא לחפשי. והפסוק מלמדנו שאף בתוך השש שנים אינו אוכל בתרומה.

הברייתא מקשה: יאמר תושב וכו': היה על הפסוק לאמר רק ש"תושב" אינו אוכל בתרומה, והיינו יודעים מקל וחומר שאף שכיר אינו אוכל. שהרי אם עבד נרצע הקנוי לאדונו קנין עולם אינו אוכל, קל וחומר שעבד הקנוי לאדונו לשש שנים בלבד אינו אוכל?

הברייתא מתרצת: אילו כן: אם היה נאמר רק "תושב" ולא "שכיר", הייתי אומר ש"תושב" זה עבד הקנוי לשש שנים ולכן אינו אוכל בתרומה, אבל עבד נרצע הקנוי לעולם כן אוכל, לכן נאמר "שכיר" ללמדנו ש"תושב" זהו עבד נרצע שלמרות שקנוי לאדונו לעולם אינו אוכל.

אמר ליה אביי: וכי יש דמיון בין המקרים? תושב ושכיר אלו הם שני אנשים שונים; עבד נרצע, ועבד שש. ולכן גם אם הפסוק היה כותב את שניהם במפורש "תושב נרצע ושכיר לא יאכל קדש" לא היה בזה קושיא, כי היינו אומרים ש'דבר שיכול להילמד בקל וחומר טרח וכתב אותו הפסוק'. ולכן גם כשהפסוק לא כתב במפורש עבד נרצע ועבד שש, אנו לומדים מיתור הפסוק את שניהם, ובא זה ולימד על זה.

אבל כאן לגבי דם, הרי מדובר באותו הדם עצמו שנכנס להיכל וכבר נפסל, ובהכרח שכשהוא ממשיך להכניס אותו לקודש הוא נשאר פסול. ומדוע צריך לכתוב שכשהוא ממשיך להכניס אותו לקודש הקודשים הוא פסול?

אלא אמר אביי לא נצרכא אלא לדרך משופש: הפסוק נצרך ללמד על מקרה שהדם נכנס לקודש הקודשים ישירות שלא דרך ההיכל. דהיינו הוא הכניס אותו דרך הגג והעליות של בית המקדש שלא בדרך הישרה אלא בדרך 'עקומה'.

אמר ליה רבא - והא "הבאה" כתיב ביה! מלשון הפסוק שהדם לא הובא פנימה, משמע שהוא נכנס בדרך רגילה. ולכן מבאר רבא באופן אחר. מדובר שהוא הכניס אתה דם להיכל במחשבה להזות אותו בקודש הקודשים. ומכיון שחשב כך, הדם לא נפסל בכניסתו להיכל עד שיכניס אותו לקודש הקודשים.